

Skeið á Skúlanum á Trøðni

Nú um dagarnar hevur eitt skeið verið hildið á Skúlanum á Trøðni í Havn. Tað er danski fysioterapeuturin, Britta Holle, sum hevur hildið fyrilestrar um menningarsálarfrøði undir heitinum: »Motorisk-perceptuell menning 0 til 7 ár«.

Hon hevur við øðrum orðum tosað um, hvussu eitt barn mennist frá 0 til 7 ár, og hvat tað eigur at duga, áðrenn tað er búgvíð at læra at lesa og skriva.

Hetta er fyrsta skeið av sinum slag, ið hevur verið í Føroyum, og tað varð eisini væl vitjað. Umleið 150 fólk vóru til fyrilestrar hjá Brittu Holle, sum vardu í fimm dagar. Luttakararnir vórðu býttir í tveir bólkar, har annar bólkurin var á skúlanum seinnapartin og hin um kvøldið.

Luttakarar á skeiðinum vóru serskúlalærarar, lærarar í 1. og 2. flokki, barnagarðslærarar, fritíðarlærarar, vøggustovustarvsfólk, heilsusjúkrasystar, læknar, fysioterapeutar, heilsusjúkrasystar og onnur áhugað. Umframt fyrilestrar varð eisini arbeitt í bólki við ymsum uppgávum.

Hvør er so henda Britta Holle! Hon er dansk og útbúgvinn sum fysioterapeut. Hon hevur stóran áhuga fyri, hvussu børn mennast og hevur hon tí eisini verið á fleiri skeiðum í USA og øðrum londum fyri at læra meira um umrødda evnið.

Britta Holle hevur skrivað tvær bókur, onnur av bókunum er umsett til 7 fremmand mál, umframt at hon saman við trimum øðrum fysioterapeutum hevur gjørt eina rættiliga umfavnandi eygleiðingartalvu.

Sosialurin hevði hesa samrøðu við Brittu Holle, áðrenn hon fór aftur til Danmarkar mikumorgunin.

Kanna um tey eru búgvinn

Tað hevur stóran týðning, at eitt menningartarnað barn ikki verður sett á skúlabonk í 1. flokki, uttan at vit hava kannað, um barnið er búgvíð til at læra at lesa og skriva. Tað eru vissiliga nógv børn, sum fáa hesa lagnu.

Eitt menningartarnað barn, sum byrjar í 1. flokki verður kanska 9 ella 10 ár, áðrenn tað er búgvíð til at læra at lesa og skriva. Í tilvikum fer hefur eitt barn sitið á skúlabonki í fleiri ár, uttan at tað hevur skilt nakað av tí, sum fram er farið rundan um tað.

— Hetta er ógvuliga harmiligt fyri barnið. Tað verður lagt eitt alt ov stórt press á tað, og harafturat verður barnið orkymlað, heldur Britta Holle fyri.

Kunnu krevja

Hóast vit eiga at siggja til, at barnið er ment at læra at lesa og skriva, áðrenn tað fer í 1. flokk, so gongur lógin í einstøkum førum ímóti hesum. Tí lógin sigur, at foreldur kunnu krevja, at barn teirra fer í skúla, tá tað er sjei ár.

Hinvegin kann tað eisini vera trupult at krevja av foreldrunum, at barnið skal ganga eitt ár afturat í barnagarðsflokk.

Tað kann to ofta lona seg at umhuga hesa, tí børn, sum ikki eru búgvinn at fara í 1. flokk, fáa trupulleikar at dragast við, um tey kortini verða noyðd at fara í skúla.

Tilboð

Britta Holle visir á, at vit í einum demokratiskum landi siga, at øll skulu vera eins, og øll skulu fáa sama tilboð. Tað skulu vit eisini hava, men tað nyttar ikki, at vit fáa eitt tilboð, sum

vit ikki eru búgvinn at taka ímóti.

Sjálv sammetir Britta Holle hetta við, at hon sjálv hevði verið biðin um at hoyra ein fyrilestur um kjarnorku. — Antin hevði eg sitið og órógvast við einum pakka av góðgæti, ella hevði eg sitið og flutt beinini aftur og fram og órógva tey, sum sótu við síðuna av mær. Tey høvdu sagt, at nú mást tú vera kvírr. At enda hevði eg sovnað.

Fyri seg sjálv ella órógva

Júst soleiðis hava tey menningartarnaðu børnini tað, tá tey eru noyðd at skula fylgja við teirri undirvísingini, sum tey enn ikki eru búgvinn at taka ímóti.

Atburður teirra visir seg eisini beinanvegin. Tað, sum eyðkennir tey, er at tey sita heilt fyri seg sjálv og ikki fylgja við undirvísingini, ella gera tey nógv um seg. Tey vilja gera vart við seg og renna runt í flokshelium og órógva hini. Úrslitið verður ofta tað, at vit eru noyðd at taka okkum av hesum seinnu børnunum fyri at lærarin kann fáa frið at undirvísa.

Vita hvussu eitt barn mennist

Tað er uppgávan hjá øllum vaksnum fólki, at vita, hvussu eitt barn veruliga mennist, sigur Britta Holle. Uttan mun til hvønn starvsbólk vit hoyra til, mugu vit hava kunnleika til, hvussu tað mennist. Vit mugu eisini eygleiða barnið, meðan tað mennist.

Vit eiga á henda hátt at vera varug við, um okkurt »hol« er í menningini av barninum.

Foreldrini mugu taka sær av barninum

Tað eru fyrst og fremst foreldrini, ið eiga at taka sær av barninum, sum er í støðugari menning. Hetta eigur at verða gjørt frá tí, at barnið er heilt pinkulitið.

Tað hevur nevniliga stóran týðning, at barnið longu tíðliga verður hildið til. Talan er um, at foreldrini skulu taka sær av barninum og seta tað í gongd við at fáa barnið at røra seg, taka um lutir, lurtar og hyggja seg um.

Uppliva nakað saman við foreldrunum

Tað hevur annars stóran týðning, at børn uppliva nakað saman við foreldrunum, og at tey saman royna at tosa um tað, sum barnið hevur sæð ella hoyrt.

Vit mugu tosa við barnið, um tað skal duga at tosa. Vit mugu lesa har fyri barninum. Hetta at lesa hart fyri barninum meti eg hava óvuliga stóran týðning, sigur Britta Holle.

Vit eiga eisini at visa tí myndir. Dagin eftir eiga vit at spyrja barnið, hvat tað sá og hoyrði dagin fyri. Tað hevur nevniliga nógv at siga, at barnið fær nógv var ymsar royndir undir uppvekstrinum.

Venja heilan

Tað er jú spurningurin um at venja heilan hjá barninum. Øll menningin av barninum hevur samband við heilan.

Jú meira vit kunnu menna heilan hjá tí litla barninum, jú størri er møguleikin fyri, at barnið verður sunt og kann klára seg seinni í lívinum.

Ein og hvør rørsla

hevur samband við heilan, og tí hevur tað týðning, at vit fáa hesar rørsur í gongd so tíðliga sum gjørligt.

Røra seg meira í skúlanum

Britta Holle heldur, at fólkaskúlin átti at gjørt meira við at fáa børnini at røra seg meira. Tað er eisini ov lítið við einum fimleikartíma um vikuna. Meginparturin av hesum tíma fer til at lata seg úr og í klæði. So nógv verður ikki eftir til fimleikin.

Tað áttu antin at verið fleiri fimleikartímar, ella áttu lærararnir sjálvir at fingið børnini at røra seg í tíminum, so tey finga mykt vøddarnar og kroppin annars.

Heilsusjúkrasystirin — vøggustovan og barnagarðurin

Heilsusjúkrasystirin, ið vitjar nærum øll heim fyri at kanna børnini, meðan tey eru heilt smá, hevur eina stóra ábyrgd, hvat viðvikur menningin av barninum. Hon kann vegleiða foreldrini og dugir annars at siggja um barnið er sunt og mennist rætt.

Eisini vøggustovur og barnagarðar hava stóra ávirkan á, hvussu eitt barn mennist. Við barnagarðsflokkunum eru gjørd stórar framstigt, tí her hava vit møguleika at fylgja við, hvat børnini gera.

Sjálv heldur Britta Holle, at hetta arbeiðið eigur at verða gjørt meira miðvíst. Vit mugu hava ein áminningarskil, har tað stendur týðiliga og greitt, hvat eitt barn eigur at klára og skal gera, áðrenn tað skal læra at lesa og skriva. Tað er eisini í hesum sambandi, at Britta saman við trim-

Trý av hvørjum 20 børnum hava trupulleikar, sum vit geva okkum ov lítið far um

um øðrum fysioterapeutum hevur gjørt eina eygleiðingartalvu yvir menningina av børnum.

Hinir starvsbólkarnir

Vit hava nú nevnt foreldrini, skúlan, heilsusjúkrasystirina, vøggustovur og barnagarðar. Tað eru eisini onnur, ið hava ávirkan á, hvussu barnið mennist. Hesi eru læknin, tannlæknin, talupedagogurin, psykologurin og onnur við.

Tað hevur stóran týðning, at barnið verður røkt og eftiransað av fólki, sum vita, hvussu eitt barn eigur at mennast. Hetta setir tí eisini ávis krøv til bæði foreldur og allar teir ymsu starvsbólkarnar.

Bangin

— Eg havi varhugan av, sigur Britta Holle viðari, at teir ymsu starvsbólkarnir bæði í Danmark og í Føroyum arbeiða ikki nógv væl saman, men eru bangnir fyri hvørjum øðrum. Vit tora ikki at spyrja hvønn annan, tí kanska vita hini meira.

Vit mugu gera okkum greitt, at vit kunnu ikki øll hava kunnleika til øll viðurskipti, men vit eiga at vita, hvønn vit skulu spyrja um hvat.

Tað er to ikki altíð, at foreldrini hava hvat møguleika at seta seg gjølla inn í viðurskiptini. Tá eiga hin-

ir starvsbólkarnir at hjálpa teimum við tí.

Nýtist ikki at vera nakað galið

Britta Holle heldur fyri, at um eitt barn, ið er átta mánaðir gamalt og ikki er búnað meira enn eitt seks mánaðir gamalt barn, tá eiga vit ikki beinanvegin at siga foreldrunum, at okkurt er galið. Tað nýtist nevniliga ikki at vera nakað galið. Harafturimóti eiga vit at biðja foreldrini taka sær meira av barninum.

Fysioterapeut í fólkaskúlanum

Britta Holle visir annars á, hvussu nógv tað kann hava at siga, at ein fysioterapeut er knýttur til fólkaskúlanum. Hann kundi arbeitt saman við læraranum og verið ein trýst fyri, at børnini mentust og búnaðust á rættan hátt. Tá fingur vit kanska heldur ikki so nógvur taparar í skúlanum, leggur Britta Holle afturat.

Menningartrappan

Nú mugu vit ikki halda, at vit kunnu gera øll børn heilt frísk. Men teimum flestu kunnu vit hjálpa væl áleiðis. Avgerandi er to, at vit kenna raðfylgjuna á sjálvari menningini. Øll menning hevur nevni-